

Лінгводидактичні аспекти фахової підготовки майбутнього вчителя: збірник наукових праць (за матеріалами VI Всеукраїнського науково-методичного семінару викладачів і студентів 27 березня 2014 р.) / За ред. К. Я. Климової. — Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2014. — 127 с.

В.Ю. Підгурська – кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри філології і лінгводидактики
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Педагогічні інновації в системі формування мовнокомунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів

У площині формування мовнокомунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів доцільно застосовувати, окрім традиційних методів, й освітні інновації, які забезпечують інтенсифікацію навчального процесу в вищій школі.

Ефективні сучасні технології навчання активно досліджується сучасними вченими (Дичківська І., Пометун О., Пехота О., Сікорський П., Сисоєва С., Юцявичене П., Якиманська І. та ін.). Сучасний етап розвитку педагогіки характеризується інноваційністю — здатністю до оновлення, відкритістю новому [1, с. 6-7]. Поняття "*інновація*" (в перекладі з грецької мови означає "оновлення", "новизна", "зміна") з'явилося вперше в зарубіжних дослідженнях XIX століття в техніці. Освіта за своїм змістом, формами і методами не є сталим феноменом, вона реагує на процеси, що відбуваються в суспільстві, враховує тенденції й перспективи розвитку людства. Ознакою сучасної системи освіти є паралельне існування двох стратегій організації навчання – "традиційної" та "інноваційної". У 1978 році група римських учених звернула увагу світової наукової громадськості на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості і запропонувала терміни – "традиційне навчання" та "інноваційне навчання". Інноваційне навчання трактувалось, як процес і результат навчальної та освітньої діяльності, що стимулює новаторські зміни в культурі,

соціальному середовищі. Воно орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у середовищі за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми. У свою чергу, інновація є предметом особливої діяльності людини, яка не задоволена традиційними умовами, методами, способами і прагне не лише новизни змісту реалізації своїх зусиль, а передусім якісно нових результатів [1, с. 8, 21].

Педагогічна інновація – процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього розв'язувались по-іншому. Досвід сьогодення доводить, що педагогічні інновації – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Педагогічним продуктом інновацій, як процесу творчої діяльності, є зростання педагогічної майстерності вчителя і керівника, рівня його культури, мислення, світогляду [2, с. 307]. Інноваційні методи більше звернені до свідомості й активності студентів у процесі навчання. Сутність інноваційного навчання полягає в тому, що до навчального процесу залучаються всі студенти, кожен робить індивідуальний внесок – відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. У словнику-довіднику з методики викладання української мови пропонується таке визначення: *"Інноваційні методи навчання – це нові методи, що вирізняються оригінальністю, незвичністю, певними можливостями [3, с. 118].* Однак у методичній та педагогічній літературі останніх років, окрім терміна *"інноваційні методи"*, з'явилися такі дидактичні дефініції, як: *"інтерактивні методи"*, *"інтерактивні технології"*, *"активні методи"*. Варто звернути увагу й на проблему "синонімічності" обґрунтування термінів "методи" й "технології" навчання в науковій літературі. Так, суть поняття "технології" трактується як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлена майстерність. Технологія позначає конкретні способи і засоби здійснення професійної діяльності. На початку 1990-х рр. поняття "технології" увійшло і до педагогічного лексикону. Таке перенесення стало можливим у

рамках уявлення про педагогічний процес як штучно створену керовану систему, а також у зв'язку зі зростанням ролі інформаційних технологій у процесі навчання. Якщо "методи навчання" розглядають як спосіб діяльності, спрямованої на досягнення певної мети, то "технології навчання" – це система методів і прийомів взаємодії викладача й студентів у процесі навчання. Як бачимо, дефініції "методи навчання" і "технології навчання" не є тотожними. Визначення поняття "методи навчання" розглядається вужче, ніж поняття "технології навчання".

Проаналізуємо визначення поняття "*активні методи*". Це способи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які спонукають їх до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активний не тільки викладач, але й студенти [5, с. 4]. Методи активного навчання сприяють розвитку творчих здібностей, пізнавальної активності й самостійності; оволодінню навичками професійної майстерності в усіх її виявах.

Розглянемо детальніше термін "*інтерактивні методи*". Його ввів у 1975 році німецький дослідник Ганс Фріц. "inter" – англ. – взаємний та "act" – діяти, тобто здатність до взаємодії, перебування у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, інтерактивне навчання – це передусім діалогове навчання, у ході якого здійснюється взаємодія того, хто навчає, з тим, хто навчається. Сутність інтерактивних методів полягає у виробленні соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення. Інтерактивні методи – це система способів одночасного здобуття, засвоєння і практичного застосування знань.

Інтерактивні технології – це організація навчання, що забезпечує здобуття знань засобами спільної діяльності через діалог, полілог учнів (студентів) між собою і з учителем (викладачем). Інтерактивний означає такий, що здатний взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь (учителем, іншими суб'єктами навчального процесу) або чим-небудь (комп'ютером). Така діяльність відповідає особистісно зорієнтованому підходу до навчання, а також

узгоджується з вимогами загальноєвропейських рекомендацій щодо гуманізації та демократизації навчального процесу. Під час цієї діяльності забезпечується можливість для самореалізації особистості кожного студента, формуються сприятливі взаємовідносини у навчальній групі. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. [4, с. 24-26]. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх його учасників. Під час такого навчання студент стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання і сприяє його ефективності. Інтерактивні методи навчання не є новими, вони використовувалися ще на початку минулого століття (лабораторно-бригадний і проектний методи, робота в парах змінного складу, виробничі й трудові екскурсії та практики). Пізніше елементи інтерактивного навчання зустрічаємо у В. Сухомлинського та працях учителів-новаторів Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкової (70-80-ті роки XX ст.). Організація інтерактивного українськомовного навчання майбутніх учителів початкових класів передбачає моделювання професійних ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Таке навчання сприяє формуванню комунікативних умінь, навичок студентів і створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу майбутньому педагогу стати справжнім лідером колективу. Під час інтерактивного навчання студенти вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати виважені рішення.

Отже, проаналізувавши дефініції понять "інноваційні методи", "активні методи", "інтерактивні методи", "інтерактивні технології", можна стверджувати, що вони мають дуже близький зміст. Насамперед передбачають *активність* особистості під час навчання, що є умовою свідомого засвоєння знань, умінь і

навичок. Таким чином, позитивна динаміка формування мовнокомунікативної компетентності майбутніх учителів-класоводів буде спостерігатися за умови вибору правильної та оптимально-практичної структури навчального процесу, в основі якої лежить використання освітніх інновацій.

Однак зазначене вище не дає жодних підстав стверджувати, що в умовах кредитно-модульної системи навчання педагог повинен обмежуватися тільки інноваційними методами навчання. Викладач повинен пам'ятати, що обов'язковим складником будь-яких методичних систем і класифікацій є так звані традиційні методи навчання.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с. – (Альма-матер).
2. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей / Г.С. Костюк // Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк. – К. : Рад. шк., 1989. – С. 307–374.
3. Кочан І. М. Словник-довідник із методики викладання української мови / І. М. Кочан, Н. М. Захлюпана. – [2-ге вид., виправл. і доповн.]. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – 306 с.
4. Навчання української мови в 10-11 класах: посіб. для вчителя / О. М. Біляєв [та ін.]. – К. : Освіта, 1998. – 143 с.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А. С. К., 2003. – 192 с.